

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

16/719

3.2.2017

Lille Grottåga kraftverk i Beiarn kommune i Nordland - Klagesak

Beiarn Grotteklubb har i e-post av 27.12.2014 oversendt klage på Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) vedtak av 9.12.2014 om å gi Småkraft AS konsesjon til bygging av Lille Grottåga kraftverk. Beiarn kommune, Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune har fremmet innsigelse.

NVE har vurdert klagen uten å finne grunnlag for å omgjøre sitt vedtak, og har oversendt klagesaken til departementet i brev av 14.4.2015.

1. Bakgrunn

Småkraft AS søkte 5.1.2011 om tillatelse til bygging av Lille Grottåga kraftverk.

Lille Grottåga kraftverk vil utnytte et fall på 210 m i Lille Grottåga, mellom inntak på kote 365 og kraftstasjon på kote 155. Kraftverket vil ha en slukeevne på 1900 l/s, som tilsvarer 200 % av middelvannføringen, og installert effekt på 3,3 MW. Det er foreslått slipp av minstevannføring på 105 l/s i perioden 1.5-30.9 og 9 l/s resten av året. Kraftverket vil med dette ha en årlig produksjon på om lag 8,6 GWh.

2. Høringsuttalelser ved NVEs behandling

Beiarn kommune, Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune har fremmet innsigelse mot den omsøkte utbyggingen av Lille Grottåga. Kommunen begrunner innsigelsen med at en utbygging kan ha negativ virkning på landformene og påvirke den kontinuerlige prosessen mellom vann og kalkspatmarmor i grottesystemet. Fylkesmannen mener at kraftverket kan ha konsekvenser på geologiske prosesser og naturmangfold i grottesystemet, og berøre en regionalt verdifull bekkekløft. Nordland fylkeskommune mener at kraftverket vil ha begrensede positive samfunnsvirkninger og at det må legges vekt på føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven av hensyn til mulig naturmangfold i grottene.

Reindriftsforvaltningen i Nordland uttaler at kraftverket vil ligge utenfor sentrale- beite- og driftsområder for reindriften. Det påpekes likevel at det er viktig at tiltakshaver tar kontakt med reinbeitedistriktet før anleggsarbeidet tar til. **Sametinget** uttaler at det ikke er registrert automatisk fredete samiske kulturminner, men minner om bestemmelsene i kulturminneloven § 8. **Salten Friluftsråd** viser til arbeidet med "kartlegging og verdisetting av friluftsområder, Beiarn kommune", som er et samarbeid mellom Beiarn kommune og Salten Friluftsråd. Denne kartleggingen og verdisettingen må synliggjøres og vektlegges. **Beiarn Turlag** er imot at det gis konsesjon. Turlaget mener at kraftverket vil berøre et mye brukt turområde med spesiell topografi. **Forum for Natur og Friluftsliv** i Nordland er kritiske til prosjektet og mener at kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok. **Beiarn Grotteklubb** og **Norges Grotteforbund** er imot utbyggingen. Det legges bl.a. vekt på at redusert vannføring vil ha virkning på geologiske prosesser og mulige naturverdier.

3. NVEs vedtak

Følgende gjengis fra NVEs sammendrag i vedtak av 9.12.2014:

" ...

I vedtaket har NVE lagt vekt på forholdene til bekkekløfta, grottene og friluftslivet på utbyggingsstrekningen som er fremmet i innsigelsene og høringsuttalelsene forøvrig. Kommunen, Fylkesmannen og fylkeskommunen opprettholdt innsigelsene etter innsigelsesmøte. Søker har framskaffet tilleggsopplysninger om grottene fra fagkyndig hold. NVE har søkt i relevant litteratur for å klargjøre en mulig utvikling av grottene og eventuelle livsmiljø og deres behov for fuktighet og vannføring. Videre har vi innhentet informasjon om den gamle ferdselsveien som er merket som tursti mellom Gråtådalen og Os. NVE mener at virkningene som omtales i innsigelsene og uttalelsene kan avbøtes tilstrekkelig med vilkår i en eventuell konsesjon, slik som tilpasning av prosjektet med føringer for vannvei, tilbakeføring av midlertidige anleggsteder og nivå på minstevannføringen.

NVE legger til grunn at de avbøtende tiltakene reduserer ulempene for allmenne interesser tilstrekkelig samtidig som tiltaket vil gi ny fornybar energi og kunne bidra til lokal aktivitet og næringsutvikling."

4. Klagene

Beiarn Grotteklubb har i e-post av 27.12.2014 oversendt klage på NVEs vedtak om å gi konsesjon til bygging av Lille Grottåga kraftverk. Beiarn kommune, Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune har fremmet innsigelse.

Følgende gjengis fra Beiarn Grotteklubbs klage:

" ...

Beiarn grotteklubb klager på vedtaket om godkjenning av utbygging av Lille-Grottåga desember 2014 og legger til følgende: NVE bør trekke godkjennelsen til utbygging av Lille-Grottåga kraftverk, eller endre godkjennelsen slik at inntaksdam flyttes nedenfor grottene, slik at grottene ikke blir berørt av en eventuell utbygging. Når NVE mener at strøm til 400 husstander veier opp for de ulemper som en utbygging av vannføring gjennom grottene vil gjøre, så er dette ei veldig drøy påstand om noe som BGK mener at NVE ikke har nok data til

å kunne konkludere med. Beiarn grotteklubb har nå flere ganger påpekt at vi vet ikke noe særlig utover geologi når det gjelder de berørte grottene. Inngrepenes påvirkning på grottene må kvantifiseres. Når det heller ikke foreligger en helhetlig vurdering av grotter i Norge så må en være svært forsiktig med å kategorisk avslå at strøm til 400 husstander oppveier for ulemper en utbygging antas på medføre for grottene og liv i dette."

Følgende gjengis fra Fylkesmannens innsigelse:

" ...

Hovedbegrunnelsen for innsigelsen er at utbyggingen kan gi negative virkninger på geologiske prosesser og naturmangfold i grottesystemet. Fylkesmannen finner ikke at foreliggende søknad tilfredsstiller krav til kunnskap i naturmangfoldloven § 8 på dette punkt. Sekundært vil eventuell utbygging berøre en lokalt til regionalt verdifull bekkekløft."

Følgende gjengis fra Beiarn kommunes vedtak om å fremme innsigelse:

" ...

Beiarn kommune går i mot at Småkraft AS får bygge ut Lille Grottåga for produksjon av energi slik det er søkt om. Beiarn kommune mener at ulempene ved omsøkte utbygging er større enn fordelene.

Konsekvensutredningen som er utført for den biologiske delen viser til at omfanget av tiltaket er vurdert til Middels negativ, mens den samlede vurdering av inngrepet er vurdert til Stor/svært stort negativt.

Dersom uttalelsen ikke tas til følge, vil Beiarn kommune fremme innsigelse til omsøkte utbygging av Lille Grottåga. Innsigelsen gjelder etablering av rørgate, inntaksdam, samt bygging og drift av kraftverket med tilhørende koplingsanlegg og kraftlinje.

Beiarn kommune begrunner innsigelsen med at situasjonen etter en utbygging, med redusert vannføring, kan føre til stor negativ virkning på landformene i området. Tiltaket kan på sikt påvirke grottesystemet og den kontinuerlige prosessen som foregår i møtet mellom vann og kalkspatmarmor."

1. Departementets vurderinger

Tillatelse til Lille Grottåga kraftverk kan gis dersom fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser, jf. vannressursloven § 25 første ledd.

Departementet vil drøfte de merknadene fra klagerne som er nødvendig for å begrunne avgjørelsen. Departementet kan også ta hensyn til andre forhold som ikke er tatt opp av klageren.

Departementet befarte 6.10.2016 tiltaksområdet for Lille Grottåga kraftverk sammen med representanter for søker, grunneier, Beiarn kommune, Nordland fylkeskommune, Klima- og miljødepartementet og Beiarn Grotteklubb.

Naturmangfold

Tiltaksområdet ble befart og konsekvensvurdert av Bioreg AS på oppdrag fra søker i 2007. I 2008 ble Lille Grottåga undersøkt som del av Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) bekkekløftprosjekt.

Det er registrert en lokalitet av naturtypen bekkekløft og fire karstgrotter på elvestrekningen som vil fraføres vann ved en utbygging av Lille Grottåga kraftverk. Det er registrert forekomster av orkideen hvitkurle, som har status som nær truet (NT) i Rødlista 2015.

Grotter

Beiarn kommune er kjent for sine forekomster av grotter. På utbyggingsstrekningen for Lille Grottåga kraftverk er det registrert fire karstgrotter. Til sammen danner grottene et system med lengde på mer enn 1250 m. Grotter har status som sårbar (VU) i Norsk rødliste for naturtyper (2011).

Hovedbegrunnelsen for innsigelsene fra Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune og Beiarn kommune er at Lille Grottåga kan gi negative virkninger på geologiske prosesser og naturmangfold i grottesystemet.

I DN håndbok 13 (2006) er det gitt følgende begrunnelse for at naturtypen grotte er viktig:
"...

Naturtypen kan inneholde spesialiserte arter. Mange arter benytter gruver og grotter som oppholdssted i visse perioder, eller de tilbringer hele livet i denne typen lokaliteter. Den mest kjente artsgruppen som benytter seg av naturtypen til overvintring er flaggermus, hvorav flere er rødlistede, men også insekter, snegl, krepsdyr, edderkopper m.fl. forekommer.

[...]

Karstgrottene skiller seg ut pga. utforming og alder. I karstgrottene kan det finnes livsformer som har tilpasset seg lokaliteten gjennom årtusener..."

Etter NVEs vurdering er det svært lite sannsynlig at det er arter som har hele sin livssyklus i de aktuelle grottene. NVE mener også at ev. biologiske undersøkelser av grottene ville krevd omfattende undersøkelser som dette prosjektet ikke kan bekoste.

Småkraft AS har fått en fagkyndig uttalelse til geologiske og biologiske forhold i grottene fra professor Stein-Erik Lauritzen ved Universitetet i Bergen. Lauritzen viser til at grottesystemet er det største i regionen, og at grotteprosessene er mest effektive ved de høyeste vannføringene. Lauritzen mener at den planlagte reduksjonen av vannføringen vil medføre en sterk reduksjon i grottenes utviklingshastighet og ødelegge systemets potensial som referanselokalitet. I følge Lauritzen er det ikke kjente forekomster av speleofauna (grottefauna) i regionen.

Lille Grottåga kraftverk vil ikke medføre inngrep i grottene utover redusert vannføring. Etter departementets oppfatning er det lite trolig at kraftverket vil medføre vesentlige negative konsekvenser for biologisk mangfold tilknyttet grottene, men det er usikkerhet knyttet til

dette. Det vises til at det ikke er gjennomført kartlegging av naturmangfold i grottene eller gjort vurderinger av grottene som naturtypelokaliteter.

Departementet mener at verdien av å bevare grottemiljøene med deres naturlige miljøforhold og prosesser må tillegges vekt i konsesjonsvurderingen.

Bekkekløft

Det er registrert en bekkekløftlokalitet på elvestrekningen som vil få redusert vannføring ved en utbygging av Lille Grottåga kraftverk. Bioreg AS har i rapport utarbeidet i 2007 avgrenset bekkekløften til kote 160-360, og vurdert lokaliteten til å være nasjonal verdi (A-verdi). Bekkekløftprosjektet har i rapport utarbeidet i 2009 avgrenset bekkekløften fra kote 200 til 600, og vurdert lokaliteten til å være av lokal til regional verdi (C- til B-verdi). Det er ikke registrert fuktighetskrevede arter på Rødlista i tilknytning til bekkekløften.

Bioreg AS vurderer samlet sett at tiltaket vil ha stor negativ konsekvens for biologisk mangfold.

NVE legger i konsesjonsvurderingen vekt på verdivurderingen av bekkekløften som er gjort i bekkekløftprosjektet. NVE vurderer at dersom rørtraseen legges utenfor bekkekløfta, vil virkningene av en eventuell utbygging kun være fraføring av vann i elva. Etter NVEs syn vil det fastsatte kravet for slipp av minstevannføring i tilstrekkelig grad ivareta hensynet til bekkekløften. NVE har satt krav om slipp av minstevannføring på 300 l/s i perioden 1. mai til 30. september og 20 l/s resten av året, til sammenligning er de beregnede 5-persentilsverdiene for sommer- og vintervannføringer hhv. 105 og 9 l/s.

Truete og/eller sårbare naturtyper må vektlegges sterkere enn trivielle naturtyper. I departementets "Retningslinjer for små vannkraftverk" (2007) uttales det at "tiltak som kommer i konflikt med arter som er "kritisk truet eller "sterkt truet", eller naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for, eller vil vanskeliggjøre nasjonal oppfyllelse av internasjonale avtaler kan ikke påregne å få konsesjon". Det legges i de samme retningslinjene til grunn at Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare bekkekløfter. Tiltak som kommer i konflikt med biologisk mangfold av stor og middels verdi for øvrig må påregne pålegg om avbøtende tiltak som reduserer konflikten, for eksempel i form av krav om minstevannføring og/eller andre miljøtilpasninger.

Naturtypen bekkekløft har konstant høy fuktighet og ofte stabile miljøforhold. Samtidig har de store variasjoner i naturforhold som gir et høyt artsmangfold og tidvis stort innslag av rødlistearter. Truslene mot naturtypen bekkekløft er knyttet til inngrep som endrer fuktighets- og lysforholdene. Faktorer som kan være viktige for fuktforholdene i bekkekløfter er vannføring, topografi og eksposisjon.

Departementet mener det må påregnes at redusert vannføring vil påvirke fuktighetsforholdene i bekkekløften. Departementet finner det naturlig å legge mest vekt på verdivurderingen i bekkekløftprosjektet, da denne er basert på det mest oppdaterte kunnskapsgrunnlaget av de to kartleggingene. De mulige ulempene av Lille Grottåga kraftverk for bekkekløften er ikke av

en slik grad at det alene har betydning for om det kan gis konsesjon. Ulempene må likevel tillegges vekt i den samlede vurderingen.

Hensynet til naturmangfoldloven

Bestemmelsene i naturmangfoldloven § 7 og prinsippene i samme lov §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vannressursloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling etter vassdragslovgivningen. I tråd med naturmangfoldloven § 8 første ledd om kunnskapsgrunnlaget, bygger departementets vurdering på bl.a. følgende:

- Søknad av 5.01.2011 med tilhørende rapport om konsekvenser for biologisk mangfold m.m.
- Naturfaglige registreringer av bekkekløfter (bekkekløftprosjektet) i regi av Direktoratet for naturforvaltning (2009).
- Innkomne høringsuttalelser.
- NVEs bakgrunn for vedtak av 9.12.2014.
- Søk i aktuelle databaser, som Miljødirektoratets Naturbase.

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer til at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet antas å gi den kunnskap som kreves om utbredelse av naturtyper og arter og den økologiske tilstanden i området. Også virkningene av utbyggingen er godt nok opplyst.

Etter departementets vurdering foreligger det noe usikkerhet om artsmangfoldet tilknyttet grottemiljøene i Lille Grottåga. Føre-var-prinsippet tillegges derfor noe vekt, jf. naturmangfoldloven § 9.

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen. Den samlede belastningen på naturmangfold, landskap og andre interesser skal være en del av konsesjonsvurderingen etter vassdragslovgivningen. Etter departementets vurdering vil ikke utbyggingen av Lille Grottåga kraftverk gi en uakseptabel samlet belastning på naturmangfold eller andre interesser. NVE har syv småkraftsaker i Beiarn kommune under behandling. Departementet viser til at virkninger av ytterligere vannkraftutbygging eller andre inngrep i regionen, må vurderes ved behandling av disse tiltakene.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, viser departementet til at det ved en ev. konsesjon settes vilkår om naturforvaltning mv. som ivaretar dette.

Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk gir de beste samfunnsmessige resultater.

Landskap, friluftsliv og brukerinteresser

Verdiene for friluftsliv i kommunen er kartlagt. Elvestrekningen nedstrøms Jordbrua er vurdert til å være et område av *Svært viktig* verdi. Traseen for ferdselsveien fra Gråtådalen til Os, som er omtalt nedenfor, er verdsatt som *Svært viktig* i friluftlivskartleggingen. Elvestrekningen mellom Jordbrua og planlagt kraftverksinntak er vurdert til å være av *viktig* verdi.

Gjennom prosjektet *Fotefar mot nord*, som er gjennomført i Nord-Norge og Namdalen, er det valgt ut ett kulturminne av spesiell interesse i hver kommune, som er tilrettelagt med kulturstier, skilt eller lignende. Beiarn kommune har valgt den 15 km lange ferdselsveien som går fra Gråtådalen til Os. Ferdselsveien, som nå er merket tursti, følger Lille Grottåga på østsiden av elva opp fra parkeringsplassen opp til Jordbrua, ovenfor går turveien lenger unna vassdraget.

Det fremgår av referatet fra innsigelsesmøtet mellom NVE og Beiarn kommune at kommunen ser på hele Gråtådalen som et unikt område. Kommunen viser til at det er stor interesse for grottene, bl.a. fra Beiarn Grotteklubb, og at området benyttes til skoleundervisning. Flere andre høringsparter har også lagt vekt på hensynet til friluftsliv og brukerinteresser.

NVE viser til at det er mange grotter og flere hulesystemer ellers i Gråtådalen og at det er tilrettelagt for besøk i Løvstadgrotta. NVE mener at en utbygging av Lille Grottåga vil være akseptabel dersom inngrepene begrenses og ikke fysisk berører kløfta og grottene.

Etter departementets syn er det klart at Lille Grottåga kraftverk er planlagt i et område med verdier for landskap, friluftsliv og brukerinteresser. Vassdragets utforming med fossefall, grotter, bekkekløfter m.m. har betydelig opplevelsesverdi for de som ferdes i området. Etter departementets oppfatning vil redusert vannføring ha ulemper for landskap og opplevelsesverdi for de som ferdes langs vassdraget. Kraftverket vil også ha noe ulemper for områdets opplevelsesverdi, spesielt under anleggsfasen og de første årene etter utbygging, som følge av etablering av rørgate, tunnelpåhugg, inntaksdam m.m.

Samfunnsnytte

Lille Grottåga kraftverk vil produsere ca. 8 GWh i året. Av dette vil i underkant av 7 GWh komme som sommerproduksjon (1. mai - 30. september).

Departementet mener at den viktigste samfunnsnytten med Lille Grottåga kraftverk vil være produksjonen av ny fornybar energi. Tiltaket vil også ha positive virkninger for lokalt og regionalt næringsliv og sysselsetting under anleggsperioden. Videre vil utbyggingen av Lille Grottåga kraftverk bidra til inntekter til Småkraft AS, Beiarn kommune og private grunneiere som er involvert i prosjektet.

Oppsummering

Lille Grottåga kraftverk vil bidra med en årlig produksjon på rundt 8 GWh. Kraftverket vil gi varige inntekter til Småkraft AS, grunneiere, og kommunen.

Beiarn kommune, Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune og flere interesseorganisasjoner er imot utbyggingen av Lille Grottåga kraftverk av hensyn til negative konsekvenser for geologiske prosesser og naturmangfold i grottene, friluftsliv og naturmangfold for øvrig.

Departementet legger vekt på at lokale og regionale myndigheter er imot utbyggingen. Etter departementets oppfatning kan utbyggingen ha vesentlige ulemper for biologisk mangfold, friluftsliv og landskap m.m., sett opp mot den relativt begrensede produksjonen av ny fornybar energi og andre fordeler ved en utbygging. Ulempene kan etter departementets syn ikke avbøtes i tilstrekkelig grad gjennom slipp av minstevannføring eller andre tiltak.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at fordelene og nytten ved tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vilåret for konsesjon er således ikke oppfylt, jf. vannressursloven § 25.

2. Departementets vedtak

Klagen fra Beiarn Grotteklubb og innsigelsene fra Beiarn kommune, Nordland fylkeskommune og Fylkesmannen i Nordland tas til følge. Det gis ikke konsesjon til Lille Grottåga kraftverk.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28, tredje ledd, første punktum.

Med hilsen

Lars Christian Sæther (e.f.)
avdelingsdirektør

Vegard Hotvedt Strømsvåg
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi til:
Norges vassdrags- og energidirektorat
Småkraft AS

Adresseliste

Beiarn Grotteklubb v/Hans-Martin Slåttkjær	Vesterli	8100	MISVÆR
Beiarn kommune	Kommunehuset	8110	MOLDJORD
Fylkesmannen i Nordland	Moloveien 10	8002	BODØ
Nordland fylkeskommune	Fylkeshuset	8048	BODØ